

S obzirom na predstojeće izbore zastupnika u Hrvatski sabor koji će se održati 5. srpnja 2020. godine, Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom je udrugama putem krovnih saveza osoba s invaliditetom poslala preporuku sljedećeg sadržaja:

„Pravo i mogućnost svih građana sudjelovati na izborima predstavlja pitanje koje se aktualizira tijekom svakih izbora u RH, no unaprijeđenije pravnog okvira i postojeće prakse kao i sustavni napori zakonodavaca i dalje nedostaju u međuisbornom razdoblju.

Potrebno je konstantno podizati svijest o nedostacima prilikom ispunjavanja obveza preuzetih usvajanjem Konvencije, pa tako i o nedostacima prilikom ispunjavanja izbornih prava osoba s invaliditetom koji doprinose marginalizaciji i društvenoj isključenosti ove skupine osoba.

Konvencija o pravima osobe s invaliditetom u svom članku 29. istima jamči politička prava i mogućnost njihova sudjelovanja u političkom životu na ravnopravnoj osnovi s drugima. Države potpisnice Konvencije obvezne su poštivati, štiti i ispuniti svaki od bitnih značajki političkih prava osoba s invaliditetom. Kako osobe s invaliditetom nisu homogena skupina, potrebno je omogućiti osobama s različitim vrstama invaliditeta različite oblike pomoći i potpore kako bi ostvarili svoja prava na ravnopravnoj osnovi s drugima.

Ovo je prepoznao i Odbor za prava osoba s invaliditetom UN-a, te u svojim zaključnim zapažanjima i preporukama ističe zabrinutost zbog činjenice što izborni postupak još uvijek nije u cijelosti pristupačan svim osobama s invaliditetom, kao i zbog malenog broja osoba s invaliditetom koje imaju izvršnu i predstavničku funkciju u tijelima s javnim ovlastima. Preporuke Odbora da se poduzmu mjere kako bi izborni postupak postao u cijelosti pristupačan svim osobama s invaliditetom i kako bi se olakšalo sudjelovanje osoba s invaliditetom u predstavničkim i izvršnim tijelima, nisu našle odaziva u praksi.

Naime, teški položaj osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju koristi se u svrhu podizanja rejtinga političkih stranaka i isticanja njihove socijalne osviještenosti. Istovremeno se takva deklarativna opredijeljenost za prava osoba s invaliditetom ne prenosi u postupke kojima se stvarno poštuju njihova biračka prava i pravo na uključenost u politički život.

Osobama s invaliditetom mora se, na ravnopravnoj razini sa drugima, osigurati pravo i mogućnost da na izborima aktivno sudjeluju bilo kao birači, kandidati i dužnosnici na izborima, ili u drugim ulogama, i to na način da glasački postupci, prostori i materijali budu prikladni, dostupni i laki za razumijevanje i uporabu. Ovo znači da je potrebno uložiti napore kako bi ključne informacije, predizborne kampanje i materijali bili dostupni svim osobama neovisno o oštećenjima, u višestrukim, pristupačnim formatima, što uključuje Brailleovo pismo, krupni tisak, audio zapise, lako razumljive verzije i znakovni jezik. Također je potrebno poduprijeti u praksi zakonsko pravo da osobe s invaliditetom kao birači, mogu izraziti svoju volju na način da na njihov zahtjev dobiju pomoć u glasanju od strane osobe po vlastitom izboru.

Stoga ovim putem apeliramo da svoje članove upoznate sa njihovim temeljnim političkim pravima, kao i pravom da im se osigura bolja ne samo arhitektonska nego i komunikacijska i orijentacijska pristupačnost cijelog izbornog procesa, prostora i materijala. Sukladno Zakonu o izboru zastupnika u Hrvatski sabor (NN 116/99, 109/00, 53/03, 69/03, 167/03, 44/06, 19/07, 20/09, 145/10, 24/11, 93/11, 120/11, 19/15, 104/15, 98/19), birači koji zbog teže bolesti, tjelesnog oštećenja ili nemoći nisu u mogućnosti pristupiti na biračko mjesto, imaju pravo o tome obavijestiti nadležno izborno povjerenstvo najranije tri dana prije dana održavanja izbora ili birački odbor na dan održavanja izbora. Također, temeljem odredbi navedenog zakona, birač koji zbog kakve tjelesne mane ili zbog toga što je nepismen ne bi mogao glasovati na način predviđen zakonom, može doći na biračko mjesto s drugom osobom koja je pismena i koja će po njegovoj ovlasti i uputi zaokružiti odgovor. Birači koji su smješteni u ustanovama socijalne skrbi glasuju na biračkim mjestima koja će odrediti ministar nadležan za poslove socijalne skrbi, a o njihovim političkim pravima potrebno je pravodobno obavijestiti i sve birače koji se nalaze u zdravstvenim ustanovama.

Ključno je osigurati arhitektonsku, komunikacijsku i orijentacijsku pristupačnost biračkih mjesta i omogućiti da osobe s invaliditetom budu birane te da mogu sudjelovati u raspravama koje prethode izborima.“